

Tanssi ja sirkus erilaisissa ympäristöissä

Teme

Tanssin ja sirkuksen ammatillinen kenttä on jatkuvassa muutoksen tilassa. Taiteen tekemiseen on tullut näkyvästi uusia toteutusmuotoja, jonka lisäksi taiteilijan ja yleisön välinen suhde on monipuolistunut. Tällaisia toteutusmuotoja ovat esimerkiksi yhteisötanssi, sosiaalinen sirkus ja yleisötyö. Taidetta tehdään siten yhä enemmän erilaisissa ympäristöissä. Tämä on tuonut tanssi- ja sirkusalojen työhön uusia tarkastelukohtia. Muutokset vaikuttavat myös taiteilijoiden ammatillisen edunvalvonnan rooliin sekä siinä tarkasteltaviin työn ja sopimisen käytänteisiin.

Suomen tanssi- ja sirkustaiteilijat ry (STST) on tanssi- ja sirkusalojen etu-järjestönä koonnut tämän ohjeistuksen näitä tarpeita kuunnellen. Ohjeistuksissa on hyödynnetty alan ammattilaisten ja erityisesti STST:n jäsenistön monipuolista asiantuntemusta. Ohjeistuksen syntymistä ja sen sisältöä on ollut puoltamassa Teatteri- ja media-työntekijöiden liitto ry (Teme).

1. Ohjeistuksen soveltaminen

Ohjeistuksen mukaista työtä voi olla esimerkiksi erilainen yhteisötanssin, sosiaalisen sirkuksen, yleisötyön ja muiden soveltavien työmenetelmien parissa tapahtuva työskentely, joihin ei ole suoria ja käyttökelpoisia työehtosopimuksia. Ohjeistus on tarkoitettu sovellettavaksi niille tanssi- ja sirkusalan ammattilaisille, joiden työ ei suoraan vastaa jo työehtosopimuksilla sovittuja työtehtäviä (kuten tanssijan, koreografin, tanssinopettajan, sirkustaiteilijan, sirkusopettajan tai sirkusohjaajan tehtäviä).

2. Ohjeistus ja työehtosopimukset

Ohjeistuksen tarkoitus on toimia apuvälineenä ja näkökulmia avaavana ohjeena tukien ammattimaista toimintaa ja identiteettiä sekä laadukasta työtä. Koska ohjeistus on tarkoitettu monimuotoisille työmenetelmille ja toteutustavoille, on erityisen tärkeää ottaa huomioon tapauskohtaisesti kunkin työn tai projektin piirteet sekä niistä johtuvat ammatilliset tarpeet. Mikäli työskentelyyn soveltuu olemassa oleva ja työnantajaa velvoittava työehtosopimus, tulee sitä soveltaa ensisijaisesti. Tällöin tulee kuitenkin huomioida työn todellinen sisältö ja sen tarpeet sekä tarkentaa ne työehtosopimukseen. Sopimista voi täydentää tämän ohjeistuksen näkökulmilla. Apua tapauskohtaisesti työehtosopimusten laatimiseen voi tiedustella myös Temen toimistolta.

3. Ammattinimike

Vakiintuneita ammattinimikkeitä ei ole ja ne voivat olla hyvinkin yksilöllisiä. Ammattinimike voi kuitenkin vaikuttaa esimerkiksi työssääloehdon tulkintaan, jonka takia nimikettä kannattaa harkita esimerkiksi kirjallisessa työsopimuksessa tai virastoissa asioitaessa. Tällöin nimikkeen valinnassa on suositeltavaa, että se on rinnastettavissa helposti johonkin vakiintuneeseen nimikkeeseen. Käytännön työelämässä (esimerkiksi tiedotuksessa) työsopimuksen nimikkeestä voi aina poiketa.

Kun taiteilija tekee yleisötyötä osana tavantomaista teosprosessia, hänen alkuperäistä ammattinimikettään ei ole tarvetta muuttaa. Mikäli yleisötyötä on kuitenkin suuri määrä suhteessa teoksen valmistamisesta aiheutu-neeseen työmäärään, on nimikkeet syytä eritellä työsopimuksessa.

4. Ammattitaidon määrittäminen

Tanssi- ja sirkusalalla ammattitaito voidaan määrittellä yksinkertaisesti alojen koulutuksella. Suomessa ei kuitenkaan anneta erikoistunutta ammatillista koulutusta soveltavaan tanssiin tai sirkukseen. Osaaminen voidaan määrittellä ammatillisten taiteellisten painopisteiden, tutkintojen, työkokemuksen tai täydentävien opintojen perusteella. Ammattitaitelijalla ei kuitenkaan tarvitse olla esimerkiksi sosiaali- tai hoitoalan tutkintoa.

5. Alojen välinen yhteistyö

Työn tekemisessä saattaa olla tavoitteellisia eroja ammattinäkökulmista johtuen. Taiteilijalle ensisijaista on taiteen tekeminen, kun sidosorganisaatioiden tavoitteena voivat olla esimerkiksi sosiaaliset ja terveydelliset päämäärät. Työidentiteetin, ammattitaidon, työn ja vastuukysymysten kannalta rajojen tunnistaminen on tärkeää.

Taiteilijoiden rahoitus voi poiketa laitosten rahoituskäytänteistä. Yhteistyömahdollisuuksien raamit eivät ole siten aina itsestään selviä, ja asian hyväksi on suositeltavaa tehdä pohjatyötä. Kaikkien yhteistyöprojektien kustannuksissa on huomioitava hanketta valmistelevan työn osuus.

6. Työn etiikka

Hyvään työn etiikkaan kuuluvat toisten ihmisten tasa-arvoinen, kunnioitava ja hyväksyvä kohtelu sekä erilaisten arvo- ja kulttuuriympäristöjen huomioon ottaminen. Taiteilijaa voi velvoittaa vaitiolovelvollisuus riippuen käsiteltävänä olevista asioista (osallistujien henkällisyys, terveydentila, yms.). Osallistujien yksityisyyden suoja on varjeltava.

7. Vastuullinen työ

Taiteilijan tulee kieltäytyä työtehtävistä, mikäli ne vaativat toisen alan ammattitaitoa, kuten sairaanhoitoa. Jos työ tehdään esimerkiksi hoitolaitoksessa, tulee taiteilijan pyytää henkilökunnalta apua. Vastuukysymyksistä tulee sopia jo työsopimuksen laatimisvaiheessa.

Taiteilijan tulee olla tietoinen voitotteistaan ja vastuustaan. On myös oltava tietoinen kaikista olemassa olevista riskeistä, kuten väkivallan uhasta tai terveydellisistä vaaroista. Vastuullista toimintaa on myös se, että työskentelyprosessit päätetään asianmukaisesti.

8. Työturvallisuus ja työhyvinvointi

Taiteilijan on huolehdittava työssään turvallisuudestaan ja terveydestään. Henkiseen jakamiseen tulee kiinnittää tietyissä tapauksissa erityisen suurta huomiota. Työterveyshuoltolaki ja työturvallisuuslaki soveltuvat kuitenkin ainostaan työsuhteessa tehtävään työhön.

Tapaturmavakuutukset on hyvä huomioida työtehtävän mukaisesti. Niiden hoitaminen kuuluu ensisijaisesti työnantajalle. Vakuutuksilla on merkittävä rooli, mikäli työskennellään esimerkiksi väkivalta-altiiden ihmisten parissa tai poikkeavissa toimintaympäristöissä. Taiteilijan tulisi olla tietoinen itseään koskevien vakuutusten lisäksi myös osallistuvaa ryhmää koskevista tapaturmavakuutuksista ja niiden kattavuudesta.

9. Työssääloehto

Jos työtä ei voida osallistavissa menetelmissä rinnastaa esimerkiksi tanssinopettajan työhön, tulee myös suunnittelutyö laskea työajaksi ja kirjata se työsopimukseen. Työn rinnastaminen yleiseen ammattinimikkeeseen tai tehtävään saattaa olla ratkaisevaa työssääloehdot määriteltäessä. Työssääloehto täyttyy normaalisti viikottaisella 18 tunnin työmäärällä. Tähän on poikkeuksia opetustyössä ja esityksellisen työn osuus on merkittävä. Lisätietoja tähän saa Temen toimistolta. Erilaisissa ympäristöissä tapahtuvan työn työssääloehto saattaa olla hyvinkin tulkinnanvaraisista työttömyyskassassa ja TE-keskuksessa. Lisäksi laskutuspalveluiden ja joidenkin apurahojen kautta työskentely ei kerrytä lainkaan työssääloehdot.

Yleisötyön kuuluessa osaksi esityksen kokonaistuotantoa tulisi taiteilijan työksi pystyä osoittamaan myös suunnittelutyön osuus. Tuolloin myös suunnittelutyö kerryttää työssääloehdot. Siksi yleisötyö on syytä eritellä työsopimuksessa selkeästi.

10. Työsopimus ja muut sopimukset

Työsopimus kannattaa tehdä kirjallisesti. Työsopimuksesta tulee ilmetä työsuhdetta koskevat yksityiskohdat. Työnkuva on tärkeä rajata mahdollisimman tarkasti, sillä useasti liikutetaan erilaisilla työn raja-alueilla. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan työ ja vastuut eivät selaisenaan koske taiteilijaa. Halutessaan työsopimuksen voi tarkistuttaa Temen toimistolla ennen sen allekirjoittamista.

Kirjallinen sopiminen on olennaista osapuolten välillä myös silloin, kun kyse ei ole varsinaisesta työsuhteesta. Esimerkiksi työn tekeminen työskentelyapurahalla tai laskuttamalla ei ole rinnastettavissa työsuhteeksi. Näissä tilanteissa puhutaan yhteistyösopimuksesta, eivätkä esimerkiksi työnantajan sivukulut kuulu tällöin varsinaisen työntekopaikan edustajien vastuulle. Sen myötä taiteilijaa ei turvaa työsopimuksia velvoittava lainsäädäntö (työnantajan toimesta järjestetyt työeläkemaksut, vakuutukset, sosiaaliturvamaksut, työterveyshuolto, lomakorvaukset), vaan taiteilija joutuu hoitamaan ne itsenäisesti.

11. Työmuotojen rahoitus

Tanssi ja sirkus erilaisissa ympäristöissä -työhön voidaan hakea mm. sosiaali- ja terveysalan, kulttuurin, koulutuksen tai nuorisotyön rahoitusta. Rahoituskanavaan vaikuttaa työtapa, tavoitteet, kohderyhmät sekä mahdollinen ohjaajapari ja hänen ammatillinen tulo-kulmansa.

Osallistujaluvut voi rinnastaa katsojalukuihin, joista rahoittajat ovat kiinnostuneita. Osallistujaluvut tulisi ilmoittaa myös tanssin ja sirkuksen valtakunnallisiin katsojatilastoihin.

Tanssi ja sirkus erilaisissa ympäristöissä -palkkasuositus

Taiteellisen ja taiteellispedagogisen työn sisältö voi olla hyvin moninaista. Niin sanottuun soveltavaan taiteeseen keskittynyttä ammattillista koulutusta ei Suomessa järjestetä. STST:n laatimien palkkasuosistusten perusteena ovat työmuodon keskivertopalkat, johon lähtökohdaksi on asetettu tanssi- ja sirkusalojen *ammattikorkeakoulutasoinen osaaminen*. Työparityöskentelyn ei tulisi vaikuttaa heikentävästi kummankaan osapuolen palkkaan. Palkkausta voi soveltaa *tanssinopettajan- ja teatterialan työehtosopimusten* mukaisesti, mikäli työtehtävät vastaavat niiden sisältöä. Palkkasuosituksia tulee soveltaa myös työn sisällön mukaan.

Työn sisältö

- Työtehtävät ja vaativuus
- Työhön liittyvät vastuut
- Suunnittelun ja valmistelutyön määrä

Taiteilijan lähtökohtiin vaikuttavat tekijät

- Työkokemus
- Koulutustaso tanssi- tai sirkusalalla
- Pedagoginen osaaminen
- Osaamista täydentävä lisäkoulutus

Työvaiheet ja palkkaus

Työvaiheet vaihtelevat projektin, työnantaja-organisaation tai taiteilijan työn mukaan. Työskentelyyn voivat kuulua seuraavat vaiheet tai niiden yhdistelmät:

► Prosessin käynnistäminen

Taiteilijan, työnantajan ja yhteistyössä olevan organisaation henkilökunnan kanssa neuvotellaan yhteistyön aloittamisesta. Samalla käydään läpi tuotannolliset näkökulmat (suunta-aviivat, rahoitus, vastuukysymykset, projektin hallinnointi, työnjako jne.) Taiteilijan mukana olo on olennaista sisällöllisten tavoitteiden syntyvaiheessa.

► Ryhmän kokoaminen

Ryhmä voidaan koota taiteilijan, mahdollisen työparin sekä yhteistyötahon kanssa. Ryhmä voidaan koota osallistujien omassa yhteisössä ja kokoaminen voidaan lukea osaksi taiteellista prosessia.

► Käytännön työskentely

Taiteellisen tai taiteellis-pedagogisen työn toteuttaminen yhteisöissä, ryhmissä tai erilaisissa ympäristöissä. Työskentely edellyttää taiteilijalta ja mahdollisesti muulta työryhmältä ennakkovalmistelua. Projektiin kuuluu toisinaan esitys tai erilaiset muut jälkityöt (esim. molemmin puolinen palaute, arviointityö, jne.).

► Jälkityöt

Työryhmän yhteisen prosessin päättämiseen kuuluvat työn tulosten toteaminen, kokemusten jakaminen, mahdollinen raportointi, tuotannollisen hankkeen päättäminen sekä mahdollisten jatkohankkeiden kartoitus. Jälkityöt kuuluvat taiteilijan työprosessiin.

Työvaiheita on hyvä käydä läpi projektia ja siihen kuuluvaa työsopimusta kartoittaessa. Osa työvaiheista kuuluu vahvasti tuotannollisen työn piiriin. Tällöin tehtäviä voi hoitaa varsinaisen taiteilijan ja hänen työparinsa sijasta erillinen tuottaja.

Tunti- ja kuukausipalkkasuositukset

► Tuntipalkka 45–60 min: 43 €

Työsuhteessa tapahtuvan työn tuntipalkka, joka sisältää kohtuullisen määrän suunnittelu- ja valmistelutyötä.

Työhön eivät sisälly (maksetaan muun työn palkkasuosituksen mukaan): kokoukset ja tuotannolliset tehtävät, perehtymistyö osallistujien omassa yhteisöissä / erityistarpeisiin tutustuminen.

Yksittäisestä työkeikasta palkka tulee mak-
saa keikkapalkkatalukon mukaan.

► Kuukausipalkka: 2740 €/kk

Työsuhteessa tapahtuvan työn kuukausipalkka. Suunnittelutyö sisältyy työaikaan. Työaikaan voi tarpeen mukaan sisällyttää tuotannollisia työtehtäviä.

► Muun työn tuntipalkka 60 min: 22 €

Työsuhteessa tapahtuva taustatyö, tuottaminen, kokoukset, lisäsuunnittelusta aiheutuneet työtunnit, prosessin käynnistäminen ja päättäminen, raportointi ja muut jälkityöt kuten jatkohankkeiden suunnittelu.

Palkan lisäksi työnantajan velvollisuutena on hoitaa lakisääteiset työeläkemaksut, vakuutukset, sosiaaliturvamaksut, työterveyshuolto ja vuosilomakorvaukset. Vuosilomalain mukaan lomakorvausta maksetaan vähintään 9 % palkasta. Työmatkakustannuksista ja päivärahoista neuvotellaan työnantajan kanssa tilanteen mukaan. Sairausajan palkka maksetaan työsopimuslain mukaisesti.

Kertaluonteinen keikkatyö

Kertaluonteisen keikkatyön palkkaa sovelletaan, kun työ on tilapäistä ja edellyttää normaaliin työhön verrattuna enemmän ennakkovalmistelua. Ennakkotyön määrä on huomioitu valmiiksi alla olevien keikkapalkkasuosistusten palkoissa.

Keikkatyö koostuu yhtenäisestä työkokonaisuudesta, jonka väliin ei jää yleensä vapaa-aikaa. Tuntiperusteisia keikkatyötunteja (kohta A.) voi ketjuttaa peräkkäin työpajan, esityksen tai projektin mukaan.

► A. Tuntipalkka keikkatyöstä

(*Esimerkiksi kertaluonteinen yleisötyöpaja koulussa*): 85 €/45–60 min (*minimiveloitus kaksi tuntia*)
Keikkapalkkaan eivät sisälly (maksetaan muun työn palkkasuosituksen mukaan): kokoukset, tuotannolliset tehtävät, perehtymistyö osallistujien omassa yhteisöissä / erityistarpeisiin tutustuminen.

► B. Kertaluonteinen keikkapalkka

(*Esimerkiksi yhden päivän työpajakokonaisuudet*): 350 €/kerta
Työhön voi sisällyttää keikkaan liittyvä tuotannollinen aloituspalaveri tai lyhyt perehdyttäminen.

► C. Kertaluonteinen keikkapalkka

sisältäen laajan valmistelutyön: 530 €/kerta
Työhön voi sisällyttää: tuotannollinen aloituspalaveri, laajempaan perehdytykseen osallistuminen, osallistuvan ryhmän tai ympäristön erityistarpeisiin tutustuminen.

Työnantajan peruuttaessa sovitun keikkatyön on oikeudenmukaista saada 50 % palkka, mikäli peruutus tapahtuu alle viikon sisällä sovitusta työstä. Samana tai edellisenä päivänä peruuntuneesta keikasta voi vaatia palkan kokonaisuudessaan. Peruuntumisehdoista on hyvä sopia jo etukäteen.